

גבולות היחידה: פרק כ"א פסוקים א - ט"ו

נושא היחידה: קדושת הכהנים

מספר שיעורים: 1 (על פי המתווה).

כתבה: אביבה אריאל

כללי:

בפרקנו מדובר על מעמדם של הכהנים ושל הכהן הגדול. כיצד הם שומרים על קדושתם וכיצד עם ישראל צריך לשמור על מעמדם של הכהנים.
בפסוקים א' - ט' מדובר על קדושת כל הכהנים ואלו איסורים חלים עליהם בתחום ההיטמאות למת והנישואין.
בפסוקים י' - ט"ו מדובר על הקדושה הגבוהה יותר הנדרשת מהכהן הגדול בתחומים הללו. כמו כן בפסוקים מופיע ההבדל המהותי בין הכהן הגדול לשאר הכהנים בהיותו משוח בשמן המשחה, דבר הדורש ממנו קדושה גבוהה באופן מיוחד.

פתיחה:

אנחנו מתחילים פרשה חדשה. **פרשת אמור**. בקדושתם של מי עסקנו בפרשת קדושים? בקדושת כל אחד ואחד מעם ישראל.



אל מי פנתה התורה בפרשת קדושים? נבקש להוכיח מפתיחת פרק י"ט ומפתיחת פרק כ'.

פרק י"ט: (א) וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תִּהְיוּ...

פרק כ': (א) וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר

נשרטט מעגל ובתוכו מעגל קטן יותר. בגדול נכתוב: **כל העולם**, בפנימי נכתוב: **עם ישראל**. אנחנו נדרשים להתנהג באופן הראוי לעם קדוש.

נשאל: בתוך עם ישראל יש דרגות קדושה נוספות? מהן?

בתוך המעגל של עם ישראל: לויים.

בתוך מעגל הלויים: כהנים.

האם בתוך מעגל הכהנים יש עוד מעגל קדושה? נשמע את דעות הילדים ונאמר שנוכיח את התשובה הנכונה תוך כדי לימוד הפרק.

כעת, נבדוק במי עוסקות או אל מי פונות הפרשיות בפרק כ"א.

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן

(י) וְהִפְחֵן הַגָּדוֹל מֵאַחֲיוֹ

(טז) וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יז) דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר

פרק כ"א מדבר על קדושה מיוחדת לכהנים.

החומש שלנו נקרא גם "תורת כהנים".

נזכר מה למדנו על הכהנים מתחילת החומש.

- **הכנסת הכהנים לתפקידם** – יחד עם חנוכת המשכן בשבעת ימי המילואים הכהנים הוקדשו לתפקידם. על הכהנים נתנו משמן המשחה. מעמדם מיוחד ביחס לשאר העם.

- **תפקידים של הכהנים** – נבקש מהתלמידים להעלות תפקידים של הכהנים שלמדנו בפרשות הקודמות.
 - **בפרשות ויקרא וצו**: הקרבת קרבנות העם
 - **בפרשות תזריע מצורע**: ליווי המצורע – החל מקביעת טומאת הצרעת ועד תהליך טהרתו של המצורע.
 - **בפרשת אחרי מות**: תפקיד הכפרה – עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים.
 - **בפרשת שמיני בפרק י פסוקים י – יא**: פסיקת הלכה והוראת התורה לעם ישראל.
- כיון שיש לכהנים מעמד מיוחד, תפקידים מיוחדים ואחריות על קיום התורה, הכפרה והטהרה בעם ישראל, נדרשת מהם קדושה מיוחדת.

כדי להבין את שמירת **הקדושה** של הכהנים נשאל: מה ההיפך של קדוש?
 כדי להבהיר שהיפך הקדושה אינו טומאה, נשאל: מה ההיפך של טמא? טהור
 מה ההיפך של קדוש? כדי לדייק נבקש להשלים את המשפטים:
 בהבדלה במוצאי שבת אומרים "המבדיל בין קודש ל_____".
 ההיפך של קודש הוא חול.
 אדם שלא מקדש את השבת, הוא _____ אותה (מחלל)
 ההיפך של לקדש הוא לחלל.
 יום חול וחילול הם מאותה משפחה. (לעיתים האות האחרונה של השורש הזה נעלמת).
 הכהנים נדרשים לשמור על הקדושה המיוחדת שה' נתן להם וצריכים להזהר לא לחלל את קדושתם. וכן עם ישראל נדרש לתת יחס מיוחד לכהנים.
נברר מי בכיתה ממשפחה של כהנים.
נשאל: מה אסור לכהנים לעשות ומותר לאדם מישראל שאינו כהן?
 ניתן לרמוז על ידי תמונה של בית עלמין ועל ידי תמונה של חופה.

לימוד הפסוקים:

משימה לזמן קריאת פסוקים א - ט:
 נבקש מהתלמידים במהלך הקריאה לזהות את הדרכים בהם הכהנים נדרשים לשמור על קדושתם.



- נלמד את הפסוקים ונשים דגש על הנקודות הבאות:
- ביטויים של שמירת קדושה לעומת חילול הקדושה
 - התייחסות לטומאת מת ולכך שמשפחת הכהן הקרובה אינה כלולה באיסור
 - התייחסות להגבלה בנישואין לנשים מסוימות.

כאן מוגשים בפני המורה פסוקי היחידה עם הסברים. המורה יבחר מה מתאים לכיתתו.

פסוקים א' - ה': איסורי טומאת מת.

טומאת מת היא הטומאה בדרגה הגבוהה ביותר וכדי להיטהר ממנה צריך שלבים שונים של הטהרות ואפר פרה אדומה. נטמאים בטומאת מת במגע עם מת, בשהייה תחת אותה קורת גג עם מת ועוד. מכל זה הכהנים צריכים להימנע.

א וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאֶמְרָתְ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּי:
 למי מותר לכהן להטמא בטומאת מת? ניתן לתלמידים לספור את הקרובים המופיעים בפסוקים ב - ג.

ב כִּי אִם לְשֹׂאֲרוֹ הִקְרַב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו:

ג וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוּבָה אֱלִיוֹ אֲשֶׁר לֹא הִיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא :

כמה קרובי משפחה ספרתם? (סביר שיהיו כאלה שיגיעו לשישה וכאלה שיגיעו לשבעה)
האם יש קרבת משפחה שמפתיע אתכם שלא כתובה ברשימה והגיוני שיהיה מותר לכהן להיטמא לה במותה? (אשתו)

על פי הפשט לְשָׂאֲרוּ הַקְּרֹב אֱלִיוֹ הוא הכלל, הכותרת, שלאחריו באים הפרטים - 6 קרובים. מדרש ההלכה מפרש לְשָׂאֲרוּ הַקְּרֹב אֱלִיוֹ - הכי קרובה אליו היא אשתו, כך מגיעים לשבעה קרובים. להלכה אשתו כלולה בקרובים שלהם כהן נטמא בטומאת מת.

ד לֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ : - אדם חשוב שהוא הכהן, לחלל את קדושתו.

ה לֹא יִקְרְחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפָאֵת זָקָנָם לֹא יִגְלְחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שְׂרָטָת :
- איסורים לכל ישראל, הכהנים מוזהרים פעם נוספת.

ו קִדְשִׁים יִהְיוּ לֹא-לֵהִימָם וְלֹא יִחַלְלוּ שֵׁם אֱ-לֹהֵיהֶם כִּי אֵת אֲשִׁי ה' לֶחֶם אֱ-לֹהֵיהֶם הֵם מְקַרְיָבִים וְהִיוּ קֹדֶשׁ :
- זוהי תשובה לשאלה: מדוע לכהנים יש דינים מיוחדים לשמירה על קדושתם?

פסוק ז': עם מי אסור לכהן להתחתן?

ז אִשָּׁה זֹנָה וְחִלְלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מְאִיֶּשֶׁה לֹא יִקְחוּ כִּי קֹדֶשׁ הוּא לֹא-לֵהִיו :
אשה זונה - אשה שחיה עם גברים זרים חיי בעל ואשה
חללה - אשה שנולדה מנישואין של כהן עם אשה שאסור היה לו להתחתן איתה.
גרושה - חשוב להדגיש שבגרושה אין פגם כמו בשתיים הקודמות, אך עצם זה שחייה עם בעלה לא היו חיים של שלום, זה גורם שאסור לכהן להתחתן איתה.
אם מתחתן עם אחת מאלה, הוא מחלל את קדושתו.

נשאל: אל מי פונה פסוק ח'?

ח וְקִדְשָׁתוֹ כִּי אֵת לֶחֶם אֱ-לֹהֵיךְ הוּא מְקַרְיָב קֹדֶשׁ יְהִי לָךְ כִּי קֹדֶשׁ אָנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם :
על פי הפשט פסוק זה מחייב כל אדם מישראל, להתייחס אל הכהן באופן מכובד יותר מאדם מישראל. במה זה בא לידי ביטוי? בקריאת התורה העולה הראשון הוא כהן.
כשמזמנים לברכת המזון, אם יש כהן – נותנים לו לזמן ועוד.
על פי הרלב"ג ניתן לומר שככל שישראל יכבדו יותר את הכהנים כך יגדל כבוד ה' שהוא הנותן להם כבוד.

ט וּבֵת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תַחַל לְזָנוֹת אֵת אִבִּיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף:

בת כהן שחללה את קדושתה וחיתה עם גבר שאינו בעלה, עונשה שריפה. אם לא היתה בת כהן ענשה היה גם כן מיתה אך בחנק. כמובן כל דין מיתה הוא עם עדים והתראה.
עונשה מוחמר כיון שבהתנהגותה היא מבזה את מעמדו של אביה הכהן]

מומלץ בשלב זה לסכם את הנלמד על ידי שאלות לתלמיד – מצורפת הצעה בנספח.

חלק שני של השיעור

שאלנו בתחילת השיעור אם יש הבדל בין כהן הדיוט (רגיל) לכהן גדול?
נקרא כעת את פסוקים י' - ט"ו. תוך כדי קריאה התלמידים יאתרו את ההבדלים בנוגע לטומאת

מת ובנוגע לנישואין.

נשמע את תשובותיהם וניגש ללימוד הפסוקים.

דגשים :

- איך ממנים כהן גדול לעבודתו? (למדנו בפרק ח'¹)

משיחה בשמן המשחה

כהן שנמשח בשמן המשחה - נזר אלוקיו על ראשו, אי לכך הוא נדרש לשמירה גבוהה יותר על קדושתו.

- לכהן הגדול **אסור להטמא למת** **אפילו של קרוביו**

- לכהן הגדול **אסור להתחתן** (בנוסף על הנשים האסורות לכהן רגיל) **גם עם אלמנה**. הוא צריך להתחתן עם אשה שעדיין לא חייתה עם איש.

כאן מוגשים בפני המורה פסוקי היחידה עם הסברים. המורה יבחר מה מתאים לכיתתו.

פסוקים י' - י"ב: איסורי טומאת מת.

(י) והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים

את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם : - אסור לו לגדל את שערו ולקרוע את בגדיו. מכאן לומדים דיני אבלות : לאבלים אסור להסתפר וצריכים לקרוע.

(יא) ועל כל נפשית מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא : אפילו לאביו ולאמו.

(יב) ומן המקדש לא יצא - כשהוא בעבודת המקדש אינו יוצא ללווית המת.

ולא יחלל את מקדש א-להיו כי נזר שמן משחת א-להיו עליו אני ה' :

פסוקי המסגרת לאיסור טומאת המת אצל הכהן הגדול (המסומנים בקו) מלמדים אותנו את מיוחדות קדושתו של הכהן הגדול - היותו משוח בשמן המשחה. זאת הסיבה לדרישה ממנו לשמור באופן קפדני יותר על קדושתו.

פסוקים אלה מסבירים את הדבר הקשה של איסור מנהגי אבלות אפילו על קרובי משפחה. נדגיש שהתורה בודאי אינה מונעת מהכהן הגדול להיות בצער ולשבת עם אחיו לבכות, אלא אוסרת לנהוג במנהגי האבלות הנראים לעין. מראהו של הכהן הגדול צריך להיות מכובד כל העת.

פסוק י"ג - ט"ו: עם מי אסור לכהן הגדול להתחתן?

(יג) והוא אשה בבתוליה יקח : - אשה שעדיין לא חיתה עם איש חיי בעל ואשה.

(יד) אלמנה וגרושה וחלה זנה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה :

(טו) ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו : - אם יתחתן עם אחת מאלה שאסורות לו, זרעו יהיו חללים (כפי שמוסבר לעיל) ופסולים לעבודת המקדש.

פסוקים טז – כד נלמדים על פי התכנית רק בכלליות

הפסוקים עוסקים בכהן בעל מום.

כהן בעל מום לא עובד במקדש, אך מקבל מתנות כהונה.

מומלץ בשלב זה לסכם את הנלמד על ידי שאלות לתלמיד – מצורפת הצעה בנספח להשתמש.

¹ בפרק ח' ראינו שאת אהרן משחו בשמן המשחה ועל אהרן ובניו מזה משה מדם איל המילואים מעורב בשמן המשחה. בהמשך הדורות, רק הכהן הגדול נמשח בשמן המשחה. העובדה שגם על בני אהרן היה משמן המשחה היא הסיבה לכך שאסור היה לבני אהרן להטמא לאחיהם נדב ואביהו.

הצעות להמחשה: שימוש בתמונות בית עלמין וחופה בפתחה



מסרים והפנמה:

- הכהנים הם נכבדי עם ישראל וצריכים לשמור על קדושה יתרה מהקדושה הנדרשת מכל אדם מישראל.
- עם ישראל צריך לנהוג בכבוד כלפי הכהנים.



סיכום – ניתן לערוך בעזרת הילדים טבלת סיכום מתחת לתמונת בית עלמין ומתחת לתמונת חופה.



תמונת בית עלמין	תמונת חופה	
אסור להטמא למת חוץ משבעת הקרובים.	אסור להתחתן עם: זונה, חללה וגרושה	כל כהן
אסור להטמא לכל מת, אפילו לקרובים.	אסור להתחתן עם: זונה, חללה וגרושה ואלמנה	כהן גדול

הרחבות:

רעיונות להעשרה:

ניתן לתלמידים דף עם הפרק ונבקש לצבוע את כל המילים מהשורש ק.ד.ש בצבע אחד ואת כל המילים מהשורש ח.ל.ל בצבע שני. (נזכיר שלעיתים הלי דגושה והיא במקום לי נוספת).
 נספור ונגלה שלאורך הפרק יש 14 פעמים ק.ד.ש ו-7 פעמים ח.ל.ל.
 מספרים משמעותיים המחדדים שפרק זה עוסק בקדושה לעומת חילול.

